

ПРАВО СЛІДУВАННЯ У ПРАКТИЦІ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Олена Старченко

доктор філософії в галузі права,
науковий співробітник відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0009-0002-3252-4338

Стаття присвячена аналізу рішень Суду справедливості ЄС щодо тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС. Досліджено правову позицію Суду справедливості ЄС з приводу закріплення в межах національних законодавств кола осіб, до яких переходить право слідування в порядку спадкування, а також визначення відповідальної особи за виплату роялті автору або його спадкоємцям. Акцентується увага на категорії «спотворювального впливу» у розумінні Суду справедливості ЄС у контексті права слідування. Сформовано висновки щодо механізму гармонізації застосування права слідування в європейському правовому просторі.

Ключові слова: право слідування, Суд справедливості ЄС, Директива 2001/84/ЄС, художній твір

Постановка проблеми. У сучасних умовах функціонування ринку художніх творів важливе значення має забезпечення ефективного механізму справедливої винагороди авторів художніх творів у процесі їх комерціалізації, що відбувається шляхом відчуження оригіналу твору. На відміну від авторів літературних творів, автори художніх творів мають значно обмежені можливості отримання економічної вигоди від подальшої реалізації результатів їхньої творчості. З метою створення рівних та сприятливих умов для задоволення економічних інтересів авторів художніх творів у багатьох країнах світу запроваджено право слідування, згідно з яким автор художнього твору, а після його смерті — спадкоємці, мають право на отримання частки з кожного продажу оригіналу твору, що йде наступним після первинного продажу автором. Право слідування закріплене в усіх державах-членах Європейського Союзу, однак правовий порядок його реалізації має певні відмінності щодо визначення переліку творів, на які поширюється таке право; кола осіб, які мають право на отримання частки від продажу; розмірів часток від продажу; транзакцій, які є підставою для виплати частки від продажу, а також бази нарахування. У цьому контексті важливе значення відіграє практика Суду справедливості Європейського Союзу (далі — Суд справедливості ЄС), у межах якої здійснюється тлумачення Директиви Європейського Парламенту і Ради 2001/84/ЄС від 27 вересня 2001 року про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва [1] (далі — Директива 2001/84/ЄС) з метою гармонізації порядку застосування положень щодо права слідування на території Євросоюзу. Зазначене зумовлює науково-практич-

ну необхідність у проведенні аналізу змісту рішень Суду справедливості ЄС з приводу основних тенденцій реалізації цього права у Євросоюзі.

Літературний огляд. Проблемні питання визначення правової природи та особливостей реалізації права слідування в різних юрисдикціях знайшли своє відображення у працях таких вітчизняних та зарубіжних учених, як Г. Андросчук, Дж. Гастер, О. Верейці, О. Лубчук, Л. Майданик, Е. О'Дваер, Р. Самсін, О. Штефан та інші. Водночас серед наукових праць, присвячених вивченню права слідування, відсутні комплексні дослідження змісту рішень Суду справедливості ЄС щодо тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС, предметом регулювання якої виступає вказане право.

Метою дослідження є аналіз змісту рішень Суду справедливості ЄС з приводу тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС, а також формування наукових висновків щодо особливостей механізму гармонізації застосування нормативних положень стосовно права слідування в межах Євросоюзу на основі вказаної практики.

Виклад основного матеріалу. Право слідування є важливим інструментом забезпечення майнових інтересів авторів художніх творів та їх спадкоємців. Уперше таке особливе право було закріплено у Франції законом від 20 травня 1920 року про право слідування (*Loi du 20 mai 1920 relative au droit de suite*) [2].

У межах ЄС існують різні моделі реалізації права слідування, що зумовлено особливістю національного законодавства кожної держави-члена. Як слушно зазначає Е. О'Дваер, на сьогодні про успіх права слідування можна судити з того, що воно посідає чільне місце в міжнародному праві, однак ця інтернаціоналізація не принесла з собою одноманітності. Про це свідчить європейський досвід: у рамках гармонізації Директиви 2001/84/ЄС державам-членам надано значні можливості для її імплементації та, відповідно, з'явилися моделі права слідування, які охоплюють функцію соціального забезпечення, що відображає первісне французьке формулювання [3].

Французька модель права слідування стала основою для формування європейських традицій у контексті захисту майнових інтересів авторів художніх творів шляхом формування механізму справедливої винагороди за комерційний успіх твору. Як правильно підкреслює Е. О'Дваер, первинна модель права слідування мала виражений соціальний характер [3]. Таким чином, упровадження права слідування у французьке законодавство було спричинене наявністю обґрунтованої необхідності у захисті економічних інтересів авторів художніх творів та їхніх спадкоємців, які часто перебували у скрутному матеріальному становищі, незважаючи на високу вартість творів на вторинному ринку. Така первісна модель права слідування заклала підвалини для відновлення соціальної справедливості шляхом забезпечення автору художнього твору частки від вартості твору, сформованої в ході його перепродажу.

Згодом право слідування було відображене у Бернській конвенції про охорону літературних та художніх творів від 24 липня 1971 року [4] (далі — Бернська конвенція).

У частині першій статті 14ter Бернської конвенції зазначено, що стосовно оригіналів творів мистецтва та оригіналів рукописів письменників і композиторів автор, а після його смерті особи або установи, уповноважені національним законодавством, користуються невідчужуваним правом часткової участі в кожному продажі твору, що йде за першим його відступленням, здійсненим автором твору. Варто зазначити, що право слідування, згідно з Бернською конвенцією, є факультативним та застосовується за правилом взаємності. Це означає, що право слідування може бути реалізоване виключно у випадку, якщо національне законодавство країни передбачає таку можливість для автора, і на умовах, передбачених законодавством країни, у якій безпосередньо здійснюється відчуження твору та виплата частки від продажу.

Основоположною метою такого права є забезпечення справедливої винагороди автору художнього твору та його спадкоємцям. Як слушно зазначає Дж. Гастер, «для досягнення балансу між різними категоріями авторів, авторам графічних і пластичних тво-

рів має бути дозволено отримувати частку ціни продажу кожного разу, коли твір переходить з рук в руки. Таким чином, право художника на перепродаж є правом на винагороду, тобто виключним правом у розмитій формі» [5, с. 256]. Ураховуючи особливості функціонування ринку художніх творів та з метою захисту майнових прав авторів, забезпечення вигоди від економічного потенціалу їхнього творіння, виникає необхідність у закріпленні права слідування в національних законодавствах.

Право слідування виникає в обмеженого кола суб'єктів авторського права та щодо обмеженого кола об'єктів авторського права, а тому посідає особливе місце в системі прав інтелектуальної власності на твір. У цьому контексті обґрунтованою є наукова позиція Л. Майданик, яка зазначає, що «економічний характер права, обмеженість у строках правової охорони, а також належність до обов'язкового колективного управління наділяє його ознаками майнового характеру» [6, с. 92]. Економічний зміст права слідування, що полягає в отриманні автором або його спадкоємцями винагороди, а також перехід такого права в порядку спадкування свідчать про майновий характер, незважаючи на його невідчужуваність, що є ознакою особистих немайнових прав автора.

Більш детальної регламентації вказане право набуло з прийняттям Директиви 2001/84/ЄС, відповідно до якої здійснюється гармонізація законодавства держав-членів ЄС стосовно застосування права слідування. Так, безпосередньо у Директиві 2001/84/ЄС право слідування визначається як майнове право, яке дає можливість автору/митцю отримувати винагороду за подальші відчуження твору. Як слушно зазначають В. Гінзбург та С. Макендрю, «основною метою Директиви було усунення конкурентних викривлень на внутрішньому арт-ринку, спричинених нерівномірним застосуванням права слідування та його незастосуванням у деяких країнах-членах» [7].

Однією з центральних у Директиві 2001/84/ЄС є категорія «спотворювального впливу» (distorting effect), що виступає своєрідним правовим орієнтиром для формування висновків Суду справедливості ЄС щодо реалізації права слідування в ході тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС. Так, суттєві відмінності в національних законодавствах держав-членів ЄС призводять до зловживань, що проявляються в активізації продажів художніх творів на території країн з найменш сприятливими умовами для авторів та, водночас, комерційно вигідними положеннями для продавців та покупців. Такі дії є суттєвим порушенням прав авторів таких творів та потребують активної спільної протидії з боку держав-членів шляхом застосування гармонізаційних інструментів з приводу питань правового регулювання права слідування, що є визначальними для формування єдиного внутрішнього ринку художніх творів.

Важливе значення для формування практики застосування нормативних положень щодо реалізації права слідування в умовах відсутності одноманітності на території держав-членів ЄС відіграють рішення Суду справедливості ЄС. Одним з ключових рішень у контексті спадкування права слідування є рішення у справі *Fundación Gala-Salvador Dalí* (C-518/08, 2010) [8].

Підставою звернення до суду став спір між Фондом Гала-Сальвадора Далі (далі — Фонд), *Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos* (далі — VEGAP), з одного боку, і *Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques* (далі — ADAGP), а також спадкоємцями Сальвадора Далі за законом, з іншого боку, щодо отримання винагороди від продажу творів Сальвадора Далі за правом слідування. Так, у заповіті художник визначив Іспанію єдиним спадкоємцем майнових прав інтелектуальної власності на його твори. Управління вказаними правами було доручено Фонду, створеному за ініціативою Сальвадора Далі. У подальшому Фонд надав VEGAP повноваження на здійснення колективного управління майновими правами на твори художника. У свою чергу, VEGAP перебувало у договірних відносинах з ADAGP щодо управління такими правами на території Франції. Керуючись положеннями національного законодавства Франції, згідно з якими право слідування переходить виключно до спадкоємців за законом,

ADAGR виплатила суму винагороди від продажу творів на аукціоні у Франції спадкоємцям Сальвадора Далі за законом. Однак Фонд як спадкоємець Сальвадора Далі за заповітом не погодився з такими діями ADAGR, що стало приводом для звернення до національного суду.

Перед Судом справедливості ЄС було поставлено питання щодо тлумачення ч. 1 ст. 6 Директиви 2001/84/ЄС як такої, яка виключає положення національного законодавства щодо визначення спадкоємців, які мають право отримувати винагороду за правом слідування, наприклад, ст. L. 123-7 Кодексу інтелектуальної власності Франції (далі — КІВ Франції), яка передбачає можливість застосування права слідування виключно до спадкоємців за законом, без урахування інтересів спадкоємців за заповітом [9]. Таким чином, завданням Суду справедливості ЄС було визначення, чи правомірним у контексті Директиви 2001/84/ЄС є виключення з переліку осіб, до яких може переходити в порядку спадкування право слідування, спадкоємців за заповітом.

У ході розгляду вказаної справи Суд справедливості ЄС дійшов таких важливих висновків, що сформували правові підвалини застосування положень щодо спадкування права слідування в державах-членах ЄС.

У п. 31 рішення Суд справедливості ЄС, аналізуючи основні цілі Директиви 2001/84/ЄС, вказав про відсутність необхідності у повному усуненні відмінностей між національними законодавствами, які не можуть негативно вплинути на функціонування внутрішнього ринку. Крім того, з метою забезпечення більшого простору для національних рішень достатнім обмеженням у ході гармонізації є ті положення, які мають прямий вплив на функціонування внутрішнього ринку. У п. 33 рішення зазначено, що, враховуючи цілі Директиви 2001/84/ЄС, держави-члени мають право формувати власну законодавчу позицію в ході визначення кола осіб, на яких розповсюджується право слідування після смерті автора художнього твору. Отож у пункті 36 підсумовано, що ч. 1 ст. 6 Директиви 2001/84/ЄС не виключає положення національного законодавства щодо можливості спадкування права слідування виключно спадкоємцями за законом, не включаючи до цього кола спадкоємців за заповітом.

Таким чином, у цьому рішенні була сформована фундаментальна правова позиція щодо інструментів гармонізації законодавства держав-членів ЄС щодо застосування права слідування. Так, положення Директиви 2001/84/ЄС не мають на меті забезпечення повного усунення відмінностей щодо правового регулювання особливостей реалізації права слідування в межах національних законодавств. Водночас важливим завданням є формування єдиного стандарту правозастосування положень з питань, що безпосередньо та суттєво впливають на функціонування внутрішнього ринку та в цілому на забезпечення майнових прав авторів художніх творів. Усі інші питання можуть визначатися в національних законодавствах, з огляду на локальні правові традиції. До переліку таких питань належить, зокрема, визначення кола спадкоємців, яке, зважаючи на висновок Суду справедливості ЄС, може бути встановлено на розсуд законодавця в межах кожної окремої юрисдикції, оскільки Директива 2001/84/ЄС не містить деталізації з приводу конкретного порядку спадкування цього права — за заповітом або за законом.

Водночас національний суд у ході кваліфікації спірних правовідносин, що стосуються ч. 1 ст. 6 Директиви 2001/84/ЄС, зобов'язаний правильно визначити право, яке підлягає застосуванню в контексті переходу права слідування в порядку спадкування згідно з колізійними нормами. Більше того, з аналізу вказаного рішення можна зробити висновок про те, що перехід права слідування в порядку спадкування до обмеженої категорії осіб жодним чином не перешкоджає досягненню однієї з цілей Директиви 2001/84/ЄС, яка полягає у забезпеченні справедливої винагороди авторам художніх творів, оскільки такий перехід має допоміжний характер та не впливає безпосередньо на зміст цього права.

Наступним важливим рішенням, яке здійснило суттєвий вплив на порядок реалізації права слідування в європейському правовому просторі, є рішення Суду справедливості ЄС у справі *Christie's France SNC vs Syndicat national des antiquaires* (C-41/14, 2015) [10].

У вказаній справі спір виник між *Christie's France SNC* (далі — *Christie's France*) і *Syndicat national des antiquaires* (далі — *SNA*) щодо визнання недійсною умови здійснення продажу в *Christie's France*, згідно з якою організація стягує з покупця частку від продажу на користь автора художнього твору за правилом слідування. У свою чергу, на *Christie's France* покладається відповідальність передачі отриманої суми автору або організації, що здійснює колективне управління майновими правами автора. Водночас *SNA* не погодилась із зазначеною умовою продажів та вказала на створення такими діями недобросовісної конкуренції, що є порушенням ст. L. 122-8 КІВ Франції. У зв'язку з цим, *SNA* звернулася до суду з позовом про визнання недійсною цієї умови.

Суд справедливості ЄС у ході розгляду вказаної справи здійснив тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС та сформував такі висновки. У п. 18 рішення зазначено, що оскільки Директива 2001/84/ЄС покладає на держави-члени обов'язок забезпечувати сплату частки суми перепродажу творів за правилом слідування, держави-члени є відповідальними за забезпечення фактичної сплати цієї частки. Крім того, у п. 19 рішення передбачено, що виключно держави-члени можуть визначати в межах, передбачених Директивою 2001/84/ЄС, особу, на яку покладається відповідальність за здійснення виплат згідно з правом слідування.

З цього приводу у ч. 4 ст. 1 Директиви 2001/84/ЄС вказано, що частка від продажу твору сплачується продавцем. Держави-члени можуть передбачити, що одна з фізичних чи юридичних осіб, зазначених у пара 2, яка не є продавцем, повинна самостійно або спільно з продавцем нести відповідальність за сплату частки від продажу. Суд справедливості ЄС дійшов висновку, що цю норму необхідно тлумачити як таку, що не перешкоджає визначеній національним законодавством особі, яка сплачує роялті від перепродажу твору, домовитися з іншою особою, зокрема покупцем, з приводу понесення витрат за правом слідування, за умови, що така домовленість не впливає на зобов'язання та відповідальність перед автором (п. 33 рішення).

Отже, згідно з наведеним тлумаченням положень Директиви 2001/84/ЄС визначення відповідальної особи за сплату частки від продажу твору за правом слідування може бути повністю віднесено на розсуд законодавця в межах окремої юрисдикції, оскільки це питання не має спотворювального впливу на функціонування внутрішнього ринку, жодним чином не змінює суті та правової природи такого права і не змінює мети та способу його реалізації.

Таким чином, на основі аналізу змісту рішень Суду справедливості ЄС можна зробити висновок про те, що механізм гармонізації законодавства стосовно правового регулювання права слідування, закріплений у Директиві 2001/84/ЄС, не має на меті повного усунення відмінностей у межах окремих юрисдикцій на території ЄС. Згідно з п. 13 преамбули Директиви 2001/84/ЄС необхідно усунути наявні відмінності між положеннями законодавства, якщо вони мають спотворювальний вплив на функціонування внутрішнього ринку, і запобігати появі будь-яких нових таких відмінностей. Немає жодної необхідності усувати чи запобігати появі відмінностей, які не можуть негативно впливати на функціонування внутрішнього ринку.

Аналіз положень Директиви 2001/84/ЄС, а також змісту рішень Суду справедливості ЄС дає можливість дійти висновку про те, що спотворювальний вплив — це явище правового характеру, згідно з яким відмінності у національних моделях регулювання права слідування створюють несприятливі умови для авторів художніх творів у межах різних юрисдикцій на території ЄС, ставлячи останніх у нерівне становище. Отже, вказана категорія формує правові підвалини для здійснення гармонізації у вказаній сфері з

метою захисту майнових прав авторів художніх творів, формування умов для справедливої конкуренції в державах-членах ЄС.

Висновки. Закріплення в національних законодавствах держав-членів ЄС права слідування відіграє принципово важливу роль у контексті забезпечення належних умов з метою задоволення майнових інтересів авторів художніх творів та формування умов справедливої конкуренції на ринку художніх творів. Право слідування є додатковим інструментом забезпечення майнових прав авторів художніх творів у різних юрисдикціях на території Євросоюзу та, як результат, формує ефективний механізм уникнення недобросовісної конкуренції. Аналіз практики Суду справедливості ЄС, спрямованої на тлумачення положень Директиви 2001/84/ЄС, дає можливість зробити такі висновки щодо особливостей гармонізації у вказаній сфері:

- Директива 2001/84/ЄС передбачає досягнення двох основних цілей: забезпечення справедливої винагороди для авторів художніх творів за результатами комерційного успіху таких творів, а також попередження спотворення конкуренції шляхом уніфікації підходів до принципово важливих питань правового регулювання права слідування;
- механізм, закріплений у Директиві 2001/84/ЄС, передбачає чіткі положення щодо гармонізації в таких напрямках: сфера застосування права слідування; категорії творів, на яких розповсюджується таке право; принцип розрахування та застосування роялті; встановлення уніфікованих ставок;
- вказаний механізм спрямований на забезпечення широких правових можливостей у межах національних законодавств з метою формування локальних моделей реалізації права слідування;
- гармонізація спрямована на усунення відмінностей у положеннях національних законодавств, що мають безпосередній прямий вплив на функціонування ринку художніх творів;
- питання визначення конкретного кола осіб, до яких переходить право слідування в порядку спадкування, або кола осіб, відповідальних за сплату роялті, є прерогативою законодавця в межах кожної окремої юрисдикції та позиціонуються Судом справедливості ЄС як такі, що не мають прямого впливу на функціонування ринку художніх творів;
- принциповим питанням для належного функціонування внутрішнього ринку та уникнення спотворювального впливу на конкуренцію в розумінні практики Суду справедливості ЄС та Директиві 2001/84/ЄС є наявність законодавчого закріплення права слідування в національних законодавствах, забезпечення послідовного підходу до формування правової моделі регулювання без закріплення положень, які ставлять автора художнього твору в конкретній юрисдикції в нерівне становище стосовно інших держав-членів.

Перелік використаних джерел

1. Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art, OJ L 272, 13.10.2001, pp. 32–36. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0084> (дата звернення: 19.07.2025).
2. Loi du 20 mai 1920 promulguant le droit de suite. Journal officiel de la République française (22 mai 1920), texte n° 121. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000869168> (дата звернення: 19.07.2025).
3. O'Dwyer, A. (2020). Artists' Resale Right Directive 2001/84/EC: A means of targeted intervention for visual artists. Journal of World Intellectual Property. Vol. 24(1 2). 2021. pp. 3–27. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jwip.12170> (дата звернення: 19.07.2025).
4. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of 9 September 1886, as revised at Paris on 24 July 1971 and amended in 1979. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/> (дата звернення: 19.07.2025).
5. Gaster, J. The Resale Right Directive / J. Gaster ; updated by I. Stamatoudi // EU Copyright Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. Pp. 255–272. URL: <https://china.elgaronline.com/edcollchap/book/9781786437808/book-part-9781786437808-20.xml> (дата звернення: 19.07.2025).
6. Майданик Л. Право слідування: наближення до Acquis ЄС. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2023. № 4. С. 88–97.
7. Ginsburgh, V., McAndrew, C. Artists' resale rights // Towse, R., Snowball, J. (Eds.). Handbook of Cultural Economics. 3rd ed. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. pp. 58–66.
8. Judgment of the Court of 15 April 2010 in Case C-518/08, Fundación Gala-Salvador Dalí and Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos (VEGAP) v Société des auteurs dans les arts graphiques et plastiques (ADAGP) and Others, ECLI:EU:C:2010:191. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62008CJ0518> (дата звернення: 19.07.2025).
9. Code de la propriété intellectuelle, version en vigueur au 19 juillet 2025, consulté sur Légifrance URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069414/ (дата звернення: 19.07.2025).
10. Judgment of the Court of 26 February 2015 in Case C-41/14, Christie's France SNC v Syndicat national des antiquaires, ECLI:EU:C:2015:119. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0041> (дата звернення: 19.07.2025).

Olena Starchenko

Ph.D. (Law), Researcher of the Copyright and Related Rights Department of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

The resale right in the case law of the Court of Justice of the European Union

The article is devoted to the analysis of judgments of the Court of Justice of the European Union concerning the interpretation of the provisions of Directive 2001/84/EC of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art. To achieve the objectives of the article, the content of the following judgments of the Court of Justice of the European Union has been examined: Fundación Gala-Salvador Dalí (C-518/08, 2010) and Christie's France SNC v Syndicat national des anti-

quaires (C-41/14, 2015). The study examines the main trends in harmonising the mechanisms for applying the resale right within the European legal space. Particular attention is paid to the concept of "distorting effect" as understood in the case law of the Court of Justice of the European Union in the context of the resale right. Conclusions are drawn regarding the main directions of unifying the procedure for exercising the resale right in the European Union. It is established that the harmonisation mechanism under study is aimed at ensuring broad legal opportunities within national legal systems for developing local models for the implementation of the resale right. It is also noted that harmonisation of resale right legislation is limited to unifying provisions of national laws that have a direct and immediate effect on the functioning of the art market. Based on the analysis of the Court of Justice's rulings, the article concludes that determining the specific circle of persons who inherit the resale right, or the persons responsible for paying royalties, remains within the competence of the legislator in each Member State and, according to the Court's case law, does not have a direct impact on the functioning of the art market.

The incorporation of the resale right into the national legislation of EU Member States plays a fundamentally important role in ensuring proper conditions for the protection of the economic rights of authors of artistic works and in establishing fair competition within the art market. The resale right serves as a tool for maintaining a balance between the rights of artists across different jurisdictions within the EU, and, as a result, contributes to the creation of an effective mechanism for preventing infringements and avoiding unfair competition.

Keywords: resale right, Court of Justice, Directive 2001/84/EC, work of art

*Рекомендовано відділом авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України (протокол № 7 від 25.07.2025 р.)*

Подано / Submitted: 30.07.2025

Доопрацьовано / Revised: 06.08.2025

Прийнято до публікації / Accepted: 13.08.2025